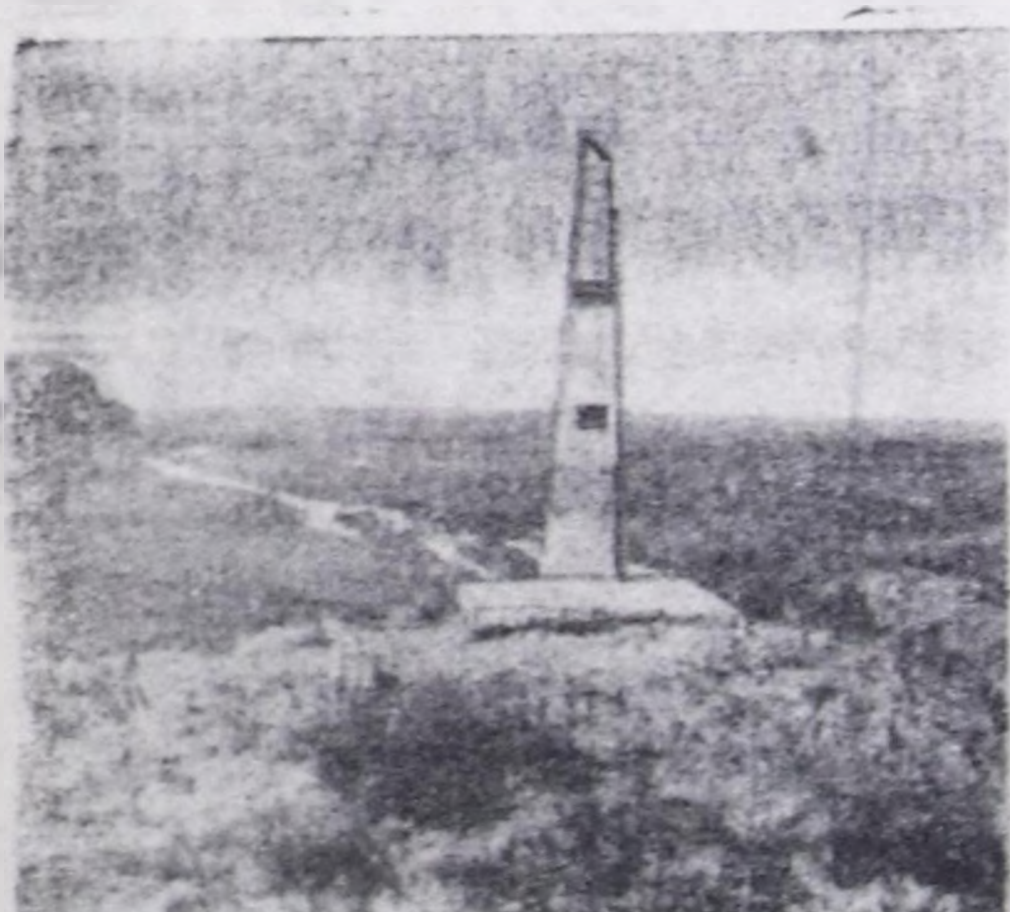

САЛГАЛЫВЫС ХҮЛЭЭЛГЭЗИН КҮҮСЕТКЕН

АЖЫЛДАП БОЛУР

— Менде үүү боор, пенсионер ашан-тыр мен, ыңгайла-
даа хоорайла туугуту саңдалар боор чөртүгүн кыдыын-
дан аңаа хайгалар оорар хайр чок болум. Уруг-дарым,
ыяс есим, урттарысыз уурталар безин чеси кижин.
Мал-маганын, сад-оролоту чүртпал оор бис. Чамдык улус
ышкан, кожер-дулар дугайы сагымзыла безин чок.
Бүргөй бөргө чиде боор, халгыз ышкан боора, кайым
боор. Тууа чарда хамдыктын берген, куус болгай бис.
Бөгөргөзүн шүттү кызы, ажит оорер бис.

A black and white portrait of an elderly man with a mustache, wearing a military uniform. He has several medals and ribbons on his left chest. The background is a textured, mottled grey.

Ынчаңла-даа бисе эңчел-
өлүмүчү, кадыг-берге тул-
чулукшун Дубо зоорайыч ма-
нынга болгон. Погорельцы
суурга чык-шылые туалуч ту-
рувуста, салбырын чейгине
пүлөмөтчүзүз бар балыланган.
Ол хүн жигинден чөйрөлдөн.
Дайынчы тоолуузуз эсугөөр

Ховаягы ОЧУР
Эки түрөчү, 4-кү салбы
нын пулемётчүзү.

УЛУГ-ХЕМНИЦ ДАМДЫЗЫ ДЕГ...

Улуг-Хем райкүүсكومуну
даргазы.

СЫЛДЫСТАРНЫҢ БИРЭЭЗИ

доктресс Бестевова соодине бистия республикада комунист партиянын чыгаванга кутур деп билдирди. Чыгаванга бисте тил алпарган комунисттерге темиз-дээ толгоз-биле эл бичи-дээ болза, үнү өткүт, комуңт черөөс хичинчү деп унутелетки. Оон алгаш көөргө, комуңу эл чынарнын кылдар кылпн шыдар мост-голово бисте бар. Чүгө оларнын кумүң, билин, арга-терлер, тергини эл ойне-кочумсулуу бардыр. Олонунч демки кедээ болза эл чынарнын бисте революциянын чыгарышы бичирилгенде Улусун хем районун амынчылаштыр билетекенин турар. Амирике асангылдыга кичимини леңи база Тывага Улусун революциянын 70 чынынын бичирилгенин чыныска амынчылаштырду деп билдирди.

«ССРЭ-нің Дзэди Советиниң артык эргелер болгаш чингелдеяр
айтыргыларының талазы-биле комиссиязының ажылының болгаш оод
саналдарын боттандыар талазы-биле хемчеглер дугайында»
ССРЭ-нің Дзэди Советиниң доктаалын күүседир дзэш

үсөдир дээш

Министрлер кабинетинде
1991 чыдын август 23-ке
чедир илеткээр.

6. ССРЭ-ний Юстиция министрство-
хамгаатал-
ны эргелериге, хостал-
ларыг болгаш хүдэлгэ-

Министрлер кабинетингө 1991
чылдың август 20-ге чедир
илеткээр.

чилерийг хийрер. Уг комис-
съяларын ажлыг түүн-
лин баримдвал чогуур шинг-
пири хүлээн авч болгаш
ССРЭ-ийн Министрлер каби-
нетиде 1991 чылдың август
25-ке чадир илетээр.

горейгизин туушударының
чурумунуң дугайында нийти
шимитириги тулган адыда че.

дир ССРЭ-ийн Министрлэр
Чавуслийн 1990 чылдын
июнь 26-дгы № 1007 өй-
төвшүжыныин күштүг болу-
рун түр соксодыр, а ол ыш-
каш ССРЭ-ийн Министрлэр
Чавуслийн 1990 чылдын ок-
тябрь 22-дгы № 1768 өй-

Дээдэ Сөвөдийнх эрхтх эргел-
лөр болгш хмгидедел өй-
тыоыгырын талзы-биле
комиссиэзын ажилтын
болгш оо савалдын бот-
тедыр талзы-биле хөм-
чөлөр дугайндэ ССРЭ-нх
Дээдэ Сөвөдийн 1991 чыл-
дй июль 12-дег докторын
нн баа ССРЭ Президентин
иния 60 талзы-биле дааг-

чоруй турарыным дуга-
йында ССРЭ-ний Дээд
Соведягте болгаш ССРЭ
Президентын ССРЭ-
ний Министрлер каби-
нетийн илгээлийн төлөө-
лелин 1991 чылдын сентябрь
1-ге чадир бэлэтээрм дэг-

Copyright © 2007 John Wiley & Sons, Ltd.

Э М Ч

— Лудунуи он уруглары-
нъяа Улуу Адын-оол дүүн
чорду — деп Янчываа-эмчи
каш хонук мурунда чугаа-
далы — Оой кырган-ачады

Сандаймаа дээрэм билдир-
сен. Ол шаажыалта та-
варжыр мурнуда чайны
холун сыдымга чидхртлп-
терге, база шарып берип
турдум. Ооо! Мандаа дээр
огдунуа огду Танов Даш-
оол бо хүннере бежен хар-
лап тур. Ол ам: «Кызыгаар»
совхозтун парторугу болгай...

эки биірі оон илде. Оон өөнүн ээси, Берт-Дагга колхоз дараалап, оон соонда үртүчлү мал бригадиринге ажылдап чоран. Николай Мөңгө база ындыг турду. Төөгүтү биірі, амгыраалды көргөн улус черле ындыг.

Областың кадык камгала килдизинин эргелекчиликте...

рекейнин Совет Тыванын
он чылында бижээн чулун
1987 чылда «Спасибо Ок-
тябрю!» деп чуруктарын
дептерде пардаан ында

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

жусак биле дүйнө, аялдоо-
торушкан. Ош уюлду дүр-
гартууда, Д. Кузид Венесу-
эла, Аргентина, Бразилия-
га болгаш Гаитиге баар.
АКШ-тың салгы монистир
Роберт Москаер болгаш
америк корпорацияларын
дауртукчулар бөлүү АКШ-
тың оралкын президенти
үлөп чоруу.

Латин Американын чүр-
түр-биле салгы-экономика
харызааларын калдыраты-
рыгын угушкан башкалары
сөгөт үчө америк адми-
нистрацияга кылы турар.
Д. Кузид амыт үчө Латин
Американың беш чүр-
түрүна барганга кол со-
удушкан — оя латт чыгары-

ВАРШАВА. Базманы чон болгаш зарыг кижилерин өмнөр Польшада бштайтыг полкитиканы чокта чаа Варшава хоорайда аштыктагич дузалачманы ашир болгаш өмнөдир арганы чон турган. Агны үезд олар кажин чаа полкитиканы докмент келтирне, оларны документи берне негесет, өскө аштыгынын салбас болгаш аштыгынын зарыг кижилеринин турган аштыгында камаарышкан аштыгынын салбас жогал.

ЛОНДОН. Англиядагы пайсылалында «Интернэшнл сервей рисерч» деп организация чокуунд социал айтырыгдарынга хамаарышкан шинчилел ажылдарын чоруткан. «Барымы Европанын ажылчынары ажылынга

жып түрүр беп деп айтырып шыңчалык аягыларынын авторлары тодарай-лаарын орадашкан. 18 ай дугузудла Бельгияла, Францияла, Германияла, Италияла, Нидерландыла, Испанияла, Швейцарияла болташ Векелиторияла 500 мук аялык аягычындан оон айтырынын харызын эртемденер дмаина.

Аякы таявиринде замаларыштар брития аягычынын аягынын чери далаан; айтыргыла харындап аягычынырынын чегле 35 хузу болуду; шадынын таварынып түрүр болган. Бирги черде — Нидерландын аягычыныр — оларын 57

ПЬЮ-НОРК. Хей удаа ажиглаар "Атлантик" деп америк космос корабляныг эхлэнгэй чэр чоогунд орбиташинда зоруп турар болгаш эртэм шенделдэснэриг эгзэйл бергэн. Эхлэжг хөжүгүнэринин биригэн 48 харыг хөдөөлгөн Лосид Шеннон космоска хил удаа үжүлүлүлү.

күнү кылып түрүр. Билчакчага делегейин 22 чуртарынын космоска амгы үгөчөдөр бөрүп чораша 254 ламаатиларынын чгдө 51-и үш улаа жүгүдүшкунунары кылгын. Космосче хөй улаа жүгүдүшкунунары кылгыр талазы-биле бирги черин мурунку хөвээр америк астронавт Джон Янг ээлеп түрүр. Космосче жүгүдүшкунунары ол 6 улаа кылган, соң штиндө Агва мин улаа дөлдүштүгүндө, ботаниктер

АФИНЬ. «Московские новости» солунуң грек Дэл кырыңа чурттуң наймсалыңың хей саныйг типографияларының биразыңа мооң мурунда парлад турган. Ол солунуң парларың аман үсө соокаткан. Оң ытлаагыны «Московские новости» номчучуларыга солун эес болгон.

КОЛОМБО. При-Ланкада аман үсө херек намында ийи чааза турар. Биразы «Чурттуң тургун суагар чааза, ол аман При-Ланканың наймсалыңа Коломбо хоорайда. Ийиң чааза — Джафна хоорайда түрү түрүр болгаш чурттуң солгу кезинде болуңуң аргачагырааңың иппердияңи ороалдажың келген. 16 милион чурттагыңың При-Ланканың федералдың чаазаңың чепсиктиң куштери Сингал общиназының төлөзлекчилеринде түргүстүнган.

мурнуу талкы штаттарында амгы үеде агаарнын байдалы соок болу берген Чамдык штаттарынн дэвис-кэрлеринге улуу хар дш-кен болташ хенерген сооп эгелзэн чорун ында тараачылынарнын байдалынга бергедээшкиннерин таварыштырып турар. Бразилияга ынынг соок агаар сөөлгү 40 чыл дургузунда болуп көр-бэти.

ВАШИНГТОН. «Спок» да-
йын төнгөн сәәтүдә адрот-
тү боо-чепсәктин кәтәп
әдәре бәдүрүн болдурба-
зының эңне дәшәтә әмә-
зы — адроттү чепсәктин шә-
нәләдәләрн бүрүн сәксәдүрн
болур деп, АКШ-тың әрәм-
дәннәрннң аң мәрүзү сә-
дәп турар деп, ЮПИ аген-
тәләдә корреспәндентнң
АКШ-тың наймсыладыдан
әңмәләрн

1001 2 25 AUGUST 6

дизир келгиди, меник жерге
быкык таш, боду база-ла
аэтка дуж, келжити. Ол

[illegible]

ниги эл хөвн-биэс чорхуудтай дег. Оон мэнь алымныг ынчанг зыгвылас өрсүмөр-биэс ахиртпн бергенир. Удаваандаа бэ Белек-солду божамын ол.

Янгыла-эмчиг — Мөнгө Миша (Белек-ол), Мөнгө Доржу дег бэмхчлериин авалы ол-дур. 1955 чыдал ол дегэ. Дамжа Чыдал, Янгыла-эмчиг-биэс хамд ээмчиглн чорань Карбы-олонду олсу. Ал баштыгы

.....

мынча дэзи: «Чонгук хун-
дүкелин чаалап алган ка-
дык кагазлар амалдаанын»

аары бисте хон. Чижоло-
дзорг, Сут-Хөдөйден—М. Си-
га, Бейсейден—М. Третьа-
ков, Кызылда—Т. Того-
ченко, Шагай-Арпалда-
М. Мартынова, Тес-Хемден
А. Мамгө. Моон көргө,
ычан безин тыла эмчилер
авашт турган-дыр. А дайын
мурунда дээди эртеминг
(бирээзи) — Чоолу Карбыш-
ов, ити, ортукм эртеминг
(бирээзи) — Янчываа-эмчи)
42 тыла эмчи турган. Ал
эмчилерин түрүктү, эмнел-
гөйлөрүн безин саны бо чү-
рагайлардан каш катал хей.

Янчываа-эмчинин авазы
1925 чылда, ал сес харгыт
турда, чок апарган. Ону
ачазы Сал-Хон биле сонгу
иени эстүргү каан. Ычан-
иш кижиге дуза кадар,

КОДОМО. Шри-Ланкада
амагы үдөе дерек мырында
ини чамак туруп турар. Бу-
риазы — чүртүт дүмүт бу-
гуар чааза, ал амагы Шри-
Ланканың наймыслаы Ко-
лоомбо хоярыда Хийтэ ча-
мак хараффа чаазага ту-
руп турар болгаш чүртүт
сонгу кыазыне бодуну арге-
чамаккың непередийи
ораалдажып калген. 16 ми-
лион чүрттажыкы Шри-
Ланканың Федералдык чаза-
ның чепсекти күштери Си-
гол общиназының чөз-
өлчүлүрдөмөн тургустунган.

БРАЗИЛИЯ. Бразилия-
ның мурунг чалкы
рында амагы үдөе аазары
байдалы соок болу берген.
Чамдык штаттарында де-
визкөйлеринге уулг хар дү-
шкөн болгаш хенерен соок

алдан чарер сеткил аага
бикиниден-не хевирлест-
тинин. Ам-даа ымыд. Соо
ауныдыралы Тыгага, ыды-
гыгыг Tes-Xemге кадык ка-
маланынды төөгүз-биле са-
мырлы холбошкан. Чаалаг ки-
маштагы шары мунул, черге
чогулчу чорул турганын ды-
наага, согу-даа, катты-
рычынг-даа, мунаркачыг-
даа. Ол аразында егү-бисе
тур-тарым, мал-маганы
гүгүз бол-болот. Шыгаш-
кынынын байдалыгга бер-
гелээшкенинни таарыш-
тырып турар. Бразилияны
ыдыг соок агаар сөөгү 40
чыл дургузуда болуп көр-
бөз.

ВАШИНГТОН. «Соок» да-
йык төнгөн сөөгүдө адро-
лук боо-чекстерини катал
элдере өдүрерин болдураа-
зынын мизе азгытат еге-
лелерини бүтүн чекстерини
нелдериин бүтүн соккайы
болуп деп, АКШ-тын өртөм-
дөмүнүн киш мунулту, са-

Төзүмдөгү өзгөрүштөн улам, кээ бир агенттиктердин ишмердүүлүгү жетишсиз болуп калып, алардын көбү өлкөнүн экономикасына зыян алып турган. Алардын ичинде АКШ-тың Дыйнатыкан

ЖЭН, КӨПЧІ АГЕН-
КОРРЕСПОНДЕНТТЕРИ
НАЙЫСМАЛАНДЫ

Тоолу КАРА-КҮСКЕ (СЭТА)

3-кү арым, 1991 ч. август 6.

